

समग्र शिक्षा अभियान

समग्र शिक्षा अभियान ही शालेय शिक्षणासाठी एक एकीकृत योजना आहे जी राज्यांना पूर्व-शालेय ते वरिष्ठ माध्यमिक स्तरापर्यंत मदत करते.

सुरवात : 24 मार्च 2018

मंत्रालय: मानव संसाधन आणि विकास मंत्रालय

निधी: समग्र शिक्षा योजना ही केंद्र पुरस्कृत योजना म्हणून राबविण्यात येते.

- विधानमंडळ नसलेल्या केंद्रशासित प्रदेशांसाठी 100% केंद्र प्रायोजित आहे.
- इतर सर्व राज्ये आणि विधानमंडळासह केंद्रशासित प्रदेशांसाठी निधी वाटपाचे प्रमाण 60:40 आहे.
- ईशान्येकडील राज्ये आणि हिमालयीन राज्यांसाठी, केंद्र आणि राज्यांमधील योजनेसाठी निधी वाटपाची पद्धत सध्या 90:10 च्या प्रमाणात आहे.
- शालेय शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्याच्या उद्देशाने ही योजना सुरू करण्यात आली.

समग्र शिक्षा अभियान सुरवात

एकात्मिक आणि सर्वांगीण शालेय शिक्षण सुनिश्चित करण्यासाठी खालील तीन योजनांचे एकत्रीकरण करून समग्र शिक्षा अभियानाची सुरवात करण्यात आली:

- राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान (RMSA)
- सर्व शिक्षा अभियान (SSA)
- शिक्षक शिक्षण (TE)

समग्र शिक्षा योजनेचे उद्दिष्टे

**MODI GOVERNMENT
STRENGTHENING
EDUCATION FOR
ALL PAN-INDIA**

Cabinet approves continuation
of **SAMAGRA SHIKSHA SCHEME**
from 1 Apr 2021 to 31 Mar 2026

Total financial outlay - **Rs.2,94,283.04 crore**
Centre's share - **Rs 1,85,398.32 crore**
States' share - **Rs 1,08,884.72 crore**

The scheme covers **1.16 million
schools, over 156 million students
and 5.7 million teachers** of Govt.
and Aided schools

• शालेय शिक्षणासाठी समान संधी आणि समान शिक्षण परिणामांच्या संदर्भात मोजली जाणारी शालेय परिणामकारकता सुधारण्याच्या व्यापक उद्दिष्टासह ही योजना तयार करण्यात आली होती.

• जून 2021 मध्ये, शिक्षण मंत्रालयाने NIPUN भारत कार्यक्रम सुरू केला आहे जो तीन ते नऊ वयोगटातील मुलांच्या शिकण्याच्या गरजा पूर्ण करण्याचा हेतू आहे.

• बालकांचा मोफत आणि सक्तीच्या शिक्षणाचा अधिकार (RTE) कायदा, 2009 च्या अंमलबजावणीमध्ये राज्यांना मदत करणे हे या योजनेचे मुख्य उद्दिष्ट आहे. शिक्षणाचा अधिकार कायदा (RTE) हा भारतीय राज्यघटनेच्या कलम

21-A अंतर्गत मूलभूत अधिकार आहे.

- शिक्षणासाठी शाश्वत विकास ध्येयाच्या अनुषंगाने प्री-स्कूल ते वरिष्ठ माध्यमिक अवस्थेपर्यंत सर्वसमावेशक आणि न्याय्य दर्जाचे शिक्षण सुनिश्चित करणे.
- शाश्वत विकास उद्दिष्ट 4.1: सर्व मुले आणि मुली मोफत, न्याय्य आणि दर्जेदार प्राथमिक आणि माध्यमिक शिक्षण पूर्ण करतात, ज्यामुळे संबंधित आणि प्रभावी शिक्षण परिणाम मिळतील याची खात्री करणे हे उद्दिष्ट आहे.

- शाश्वत विकास लक्ष्य 4.5: शिक्षणातील लैंगिक असमानता दूर करणे आणि शिक्षणाच्या सर्व स्तरांवर समान प्रवेश सुनिश्चित करणे हे उद्दिष्ट आहे.

समग्र शिक्षा अभियान - महत्त्वाची वैशिष्ट्ये

04 AUGUST 2021

Samagra Shiksha Scheme for School Education

- Continuation for a period of five years from 1st April, 2021 to 31st March, 2026
- Financial outlay of Rs.2,94,283.04 crore which includes Central share of Rs.1,85,398.32 crore

Benefits:

- Covers 1.16 million schools, over 156 million students and 5.7 million Teachers of Govt. and Aided schools
- Access to quality education with an equitable and inclusive classroom environment
- Greater focus on imparting skills among the students
- All child centric interventions will be provided directly to the students through DBT mode over a period of time

शिक्षणासाठी एकात्मिक दृष्टीकोन

- प्री-स्कूल ते इयत्ता 12वी पर्यंत शालेय शिक्षणात सातत्य राखणे.
- शालेय शिक्षणातील पूर्व आणि नंतरच्या स्तरांसह:
- वरिष्ठ माध्यमिक स्तर
- प्री-स्कूल स्तर

प्रशासकीय सुधारणा

- शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारणे
- दोन T's- [तंत्रज्ञान आणि शिक्षक] वर लक्ष केंद्रित करून शिक्षणाच्या गुणवत्तेला उच्च प्राधान्य देणे
- शिक्षकांची क्षमता वाढवणे
- SCERTs आणि DIETs सारख्या शिक्षक शिक्षण संस्थांना बळकट करून भावी शिक्षकांची गुणवत्ता.
- शाळांमध्ये विज्ञान आणि गणित शिकण्यास प्रोत्साहन देण्यासाठी राष्ट्रीय आविष्कार अभियानाला पाठिंबा देणे.

- पढे भारत बढे भारत सारख्या प्राथमिक शाळांमधील पायाभूत कौशल्यांच्या विकासास प्रोत्साहन देणारे प्रोत्साहनक कार्यक्रम.
- शाळांमध्ये वार्षिक ग्रंथालय अनुदान देणे.

शिक्षणाचे डिजिटलायझेशन

- शिक्षणाचे डिजिटलायझेशन शिक्षक अधिक कार्यक्षम बनवते आणि विद्यार्थी सामग्रीच्या दृश्य प्रतिनिधित्वासह संकल्पना सहजपणे समजून घेऊ शकतात.
- संपूर्ण शिक्षा योजना डिजिटल शिक्षणाचा प्रचार आणि समर्थन करून शिक्षणाचा दर्जा सुधारण्याची योजना आखत आहे.

- शिक्षणावर तंत्रज्ञानाचा प्रभाव वाढवण्यासाठी मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने ऑपरेशन डिजिटल बोर्ड सुरू केले आहे.

प्रोत्साहन देणे.

व्यावसायिक आणि इतर कौशल्य विकास

- उच्च प्राथमिक स्तरावर व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रमाचा विस्तार करणे.
- 'कौशल विकास' वर जोर देणे.

शाळांचे बळकटीकरण

- संमिश्र शाळेचे अनुदान वाढवणे.
- स्वच्छता उपक्रम प्रदान करणे आणि प्रोत्साहित करणे – स्वच्छ विद्यालयाला सहाय्य करणे.
- सरकारी शाळांच्या पायाभूत सुविधांचा दर्जा सुधारणे

मुलींच्या शिक्षणावर भर

- तरुण वयात मुलींना सक्षम बनवणे महत्त्वाचे आहे.
- मुलींना मूलभूत स्वसंरक्षण प्रशिक्षण देणे
- 'बेटी बचाओ बेटी पढाओ' कार्यक्रमाला